

CÂT DE „NAIVĂ” E „ARTA NAIVĂ”

Arta naivă e o sintagmă nu foarte ușor de definit, riscul de a aproxima doar, de a tatona, universul ei fiind foarte mare. Când faci o panoramare într-o galerie a genului, inevitabil apar întrebări legate de cât de naivă e arta naivă. La cât sunt de elaborate, rafinate unele lucrări, suspiciuneate duce mai degrabă înspre a cataloga „arta naivă” cu totul altfel decât e ea percepută în mentalul colectiv.

Faptul că „artiștii naivi” nu au studii de specialitate nu mai e convingător, pentru că mulți „autodidacți” i-au lăsat în urmă pe destui „academicieni” (în sensul la nivel universitar) ai genului.

Nici istoria artei naivenu are liniile devenirii riguros trasate, chiar dacă sunt stabilite niște repere, începuturile sale fiind approximate la sfârșit de secol al XIX-lea, iar printre cei dintâi pictori naivi e numit americanul Edward Hicks (1780-1849).

După Wikipedia, „primii reprezentanți de seamă ai artei naive ar fi francezul Henri Rousseau le Douanier (1844 - 1910) și georgianul Niko Pirosmiani (1862 - 1918). Au urmat americanca Grandma Moses (1860 - 1961), francezul André Bauchant (1873 - 1958), școala primitivilor croați de la Hlebine cu Ivan Generalic (1914 - 1992), pictorii naivi sârbi Slobodan Zivanovic (1943-), Miroslav Srekovic, Dejan Zivanovic (1967-), germanul Max Raffler (1902 - 1988), tânăra pictoriță de origine italiană Claudia Vecchiarelli”, iar în România sunt remarcați „pictorii Ion Niță Nicodin, Alexandru Savu, Viorel Cristea, Robert Scripcaru, Aurelia Vintilă, Constantin Scarlat, Valeria Tofan; Mihai Dascalu, Gheorghe Boanca, Costică Onuța, Costel Iftinchi, Calistrat Robu, Costel Bogatu, Ioan Maric, Paula Iacob, Marcela Istrate, Gustav Ioan Hlinka, Doina Marita Hlinka Emil Pavelescu Mircea Cojocaru Aurora Naformita sculptorii Constantin Vasilescu și Neculai Popa, Stan Pătraș”...

Sigur, lista e incompletă, ea omițând numeroase nume, inclusiv cele care s-au afirmat în spațiul mureșean în ultimele patru decenii, în care aceasta s-a conturat ca o mișcare distinctă, cu personalități care și-au câștigat o relativă notorietate, nu doar locală.

Iată o listă, selectivă, (numărul artiștilor plastici naivi mureșeni fiind de câteva zeci!), așa cum apare ea în lucrarea „Artă naivă. Județul Mureș, 1970 – 2012”, Editura Nico, 2012, autori Ilarie Gh. Opreș, Vasile Mureșan și Székely Lajos: Czirják Luiza, Durugy Pál, Gheorghe Farcaș, Ioan Itu, Kiss Anna, Kiss Márton, Koncz János, Kristóf Andrea, Lacko Aranka, Lacko Csongor, Magyarosi Kálmán, Petru Moga, Teodor Moraru, Gheorghe Opreș, Orban Irén, Ötvös Károly, Polgár Francisc, Teodor Popa, Simo Regina, Simonffy Jolán, Sever Suciuc, Tamás Pál, Elena Tănase. Teodor Moraru și Gheorghe Opreș beneficiază și de albume proprii, iar Suciuc Sever este protagonistul unei minimonografii realizată de Nicolae Băciuț și Răzvan Ducan. (Editura Nico, 2007).

Referințele critice despre pictura naivă mureșeană se găsesc și albumul Vasile Savonea, „Arta naivă în România”, București, 1980, și Victor Ernest Mașek, „Arta naivă”, Editura Meridiane, București, 1989.

Unii dintre artiștii plastici mureșeni sunt cuprinși și în cataloagele unor expoziții naționale și internaționale, precum și în diverse dicționare, între care Mihai Vintilă, „Dicționarul artei naive din România”, Reșița, 2001, (Ioan Itu, Teodor Moraru, Gheorghe Opreș), albume: Costel Iftinchi, „50 de ani de artă naivă în România. Enciclopedie”, Iași, 2010, în care sunt menționați Durugy Pál, Ioan Itu, Kiss Anna, Kiss Márton, Koncz János, Lacko Aranka, Ioan Marcoș, Teodor Moraru, Gheorghe Opreș, Orban Irén, Teodor Popa, Sever Suciuc, Sándor Páll, Elena Tănase, treisprezece artiști ale căror biografii de artiști plastici au fost remarcate.

Dacă acești artiști nu coboară ca parte a istoriei artei mai mult de o jumătate de secol, cred că rădăcinile artei plastice naive românești pot fi reperate într-un rotund de consistență și amploare pe undeva pe la sfârșitul secolului al XVII-lea, odată cu fenomenul de la Nicula, al picturii de icoane pe sticlă, care-i i-ar putea înregistra pe primii noștri pictori naivi.

O incursiune în spațiul internautic ne aduce mai aproape de realitatea artei naive din România, care are contributori de clasă, de ținută.

Absența unei educații plastice instituționalizate, academice, nu aruncă însă în primitivism mijloacele artiștilor naivi, pentru unii autodidacticismul ținând loc cu brio oricărui studiu.

E adevărat, ceea ce s-au structurat ca „școli populare de artă” au oferit multor artiști naivi cadrul de familiarizare în domeniu, fără să facă din ei nici amatori, nici profesioniști, ci mai degrabă conservându-le „naivitatea” ca sursă a elanurilor artistice, ca energie a talentului nativ.

După dicționar, pictorul naiv face parte dintr-o grupare ce ignoră intenționat perspectiva, anatomia artistică, legile proporțiilor și ale compoziției, inspirându-se adesea din pictura populară. E însă aceasta o prezentare simplificată, schematică, reduționistă, generică.

Imaginarul pictorului naiv e într-un orizont mult mai extins decât la o primă vedere. Tematic, universul picturii naive nu se limitează la spațiul ruralității și tradiționalismului, extensiile spre fabulos, specifice basmului, sunt un mare profit. Fantasticul, simbolicul sunt valorificate cu artă, oricât arbitrar cromatic ar fi admis (fără respingerea armoniilor), până la instinctiv, se insinuează adesea, cu accente mi(s)tice. Pictorul naiv e creator de atmosferă, e când narativ, când liric. El restituie o lume incapabilă să se desprindă de trecut, dar în același timp una care respinge adaptarea la un prezent străin firii sale.

Se poate vorbi poate chiar de o asumare a libertății imaginative absolute, de refuzul rigorii și convențiilor formale, de lipsa oricăror prejudecăți stilistice.

Și se face mereu loc pentru candoare, seninătate, sinceritate, simplitate.

Pictură naivă, arta naivă în ansamblul ei a reușit prin câțiva reprezentanți să se impună în întreaga ei specificitate, cu particularitățile ei, firesc acceptate.

A ignora această artă, sau a o trata marginal ar fi o mare pierdere.

Dimpotrivă, menținerea ei într-un orizont de vizibilitate poate fi de natură să motiveze în plus pe cei care au ales această cale de acces spre ei înșiși.

NICOLAE BĂCIUȚ